

Срђан Цветковић КАКО СЕ СТВАРАО ТИТО: ТЕХНОЛОГИЈА
ИЗГРАДЊЕ И ПОКУШАЈИ РАЗГРАДЊЕ КУЛТА ЈОСИПА БРОЗА
ТИТА, Catena Mundi / Институт за савремену историју,
Београд, 313 стр.

Књига др Срђана Цветковића, Научног савјетника у Институту за савремену историју у Београду *Како се стварао Тито: Технологија изградње и покушаји разградње култа Јосипа Броза Тита*, представља још једну у низу вриједних историографских издања афирмисаног историчара. Аутор је запажених монографија: *Између српа и чекића – репресија у Србији 1944-1953*, објављена 2006. године; *Између српа и чекића 2– репресија у Србији 1944-1985*, објављена 2011. године; *Портрети дисидента*, објављена 2007. године; *Рађање јеретика* објављена 2011. године; *Колаборациониста пред судом ОЗН-е* објављена 2016. године; *ОЗНА - репресија комунистичког режима у Србији 1944-1946. – Документи*, објављена 2019. године; *Борислав Пекић: Живот бунтовника* објављена 2020. године.

Аутор се карактером комунистичког режима у Југославији углавном бавио са становишта политичке репресије. У овој књизи се бавио и култом личности „као другим носећим стубом режима Јосипа Броза Тита“,

технологија изградње и покушаји разградње култа Јосипа Броза Тита. Односно, како је личност која се представљала као Тито: „главни одговорни за масовне ликвидације и репресију – успио да стекне огромну популарност у српском народу до нивоа божанства“. Аутор сматра да су Тито и његов режим „успјели, захваљујући вјештој пропаганди и систематској изградњи властитог култа личности, чији је учинак био толики да и данас значајан дио српског народа има позитивно мишљење о њему“. Наравно, ту треба узети у обзир године и деценије атмосфере страха од хапшења, ликвидација од стране Титовог репресивног апарата, полиције и војске. Неколико деценија, читава Југославија је била прекривена Титовим бистама, фотографијама, називима тргова, улица, градова, школа, фабрика. По један град у републикама и покрајинама је носио његово име. Тако су преименовани у Титово: Ужице, Кореница, Велес, Велење, Митровица, Дрвар, Врбас. Док је Подгорица била преименована у Титоград.

Књига је конципирана у пет поглавља. У првом се појашњава феномен вође и култа личности. Полазећи од Старог истока и Антике, па све до бурног 20. вијека, аутор сматра да је „религијско обожавање неприкосновеног монарха“ прerasло у „култ врховног партијског Вође“. Објашњава се однос између идеологије и култа личности, при чему улогу религије у комунизму преузима идеологија, а цркву замјењује партија „на челу са неприкосновеним Вођом као првосвештеником“, док свештенике замјењују партијски комесари. Друго поглавље говори о технологији изградње Титовог култа, од краја рата. Аутор истиче да се на Титовом култу систематски и темељно радило уз учешће готово свих институција: па је у служби Титовог култа био правни систем, образовање, наука, култура, спорт и друге области. У трећем поглављу аутор указује на које све начине се Титов култ манифестовао, нарочито кроз масовну културу и утицај на широке народне масе., чему је погодовао, како аутор истиче и „низак културни ниво“ највећег дијела становништва, као и саме Титове личности и креираног имица у одијелу, маршалској униформи, свирања клавира, фотографија са путовања - која је са својом укупном визуелном појавом давала „материјал за неограничену маркетиншку и медијску експлоатацију“. Поред масовне културе, аутор се бавио пропагирањем Титовог култа и кроз науку, образовање и јавне манифестације, при чему је свакако најпознатија била ношење „Титове штафете“, на Дан младости. У четвртом поглављу аутор је навео и раз-

обличио цијели низ пропагандних слика Тита које су биле доминантне у јавности. „Отац нације“, „чврста рука“, „либерални комунистички диктатор“, „свјетски, а наш“ или „радничка мајка“ – само су неке од Титових представа које и данас имају своје поклонице. У посљедњем, петом поглављу аутор се бави феноменом „Титосталгије“ али и покушајима умјетничке, академске и политичке разградње Титовог култа. Аутор у закључку књиге наводи податак да Јосип Броз Тито у 2023. години има подршку око 32% становништва Србије. Према суду аутора, то не говори само „о успјешности Титове пропаганде већ и о одсуству политичке воље и систематског рада на промјени политичке културе у Србији“.

Значај ове књиге је што научно и систематски указује на формирање култа личности, његово перманентно одржавање у свим слојевима друштва и указује на чињеницу, да и након четири деценије од његове смрти, у јавном мњењу постоји значајан проценат становништва са позитивним ставом. Уважени професор Цветковић нам је студиозно и аналитички приближио анатомију, креирање и одржавање Титовог култа, као и његове последице које су до данашњих дана остале видљиве. Како истиче издавач: „Кроз странице ове проицљиве студије, Срђан Цветковић отвара једно од најзагонетнијих поглавља југословенске историје – изградњу култа личности Јосипа Броза Тита. Ова књига не само да освјетљава процесе који су стајали иза стварања овог моћног феномена, већ истражује његов дубок и трајни утицај на српски народ.“